

Pakistan: Mindre militær og mere demokrati

Ole Christensen

I marts 2007 var den politiske magt i Pakistan solidt forankret hos præsident og hærchef Pervez Musharraf. Et år senere, i marts 2008, var Musharraf stadig præsident, men ikke længere hærchef, og et demokratisk valg har givet oppositionen et flertal i nationalforsamlingen. Er Pakistan gået fra militærdiktatur til demokrati?

Ved indgangen til 2007 var Pakistans præsident og hærchef, Pervez Musharraf en magtfuld mand. Han havde hærens solide opbakning i ryggen. I nationalforsamlingen havde 'kongens parti', Pakistan Muslim League (Q) flertal og dermed regeringsmagten, som partiet loyalt brugte til at føre Musharrafs politik. Lederne af de to oppositionspartier, Benazir Bhutto fra Pakistan Peoples Party (PPP) og Nawaz Sharif fra Pakistan Muslim League (N) (PML (N)), var begge i eksil på grund af anklager for korrupsion og forræderi. De kunne ikke true Musharrafs position.

På den udenrigspolitiske front havde Musharraf USA's støtte og til-

lid. Han var ven og allieret i kampen mod terror. Venskabet med USA havde også bidraget til rundhåndet amerikansk økonomisk bistand, der bidrog til pæn økonomisk vækst og fremgang.

I dag, et år senere, ser det politiske landkort ganske anderledes ud. Pervez Musharraf er ganske vist stadig præsident – valgt i oktober sidste år af en nationalforsamling, som var domineret af hans støtteparti, Pakistan Muslim League (Q). Men han har måttet opgive posten som hærchef. Og i mellemtiden har der været valg til nationalforsamlingen, hvor støttepartiet PML (Q) og dermed også Musharraf led et alvorligt nederlag.

Vinderne af valget var Benazir Bhuttos Pakistan Peoples Party under ledelse af hendes enkemand, Asif Ali Zadari, og som nummer to, Pakistan Muslim League (N) under ledelse af tidligere premierminister Nawaz Sharif. Begge ledere nyligt hjemvendte fra eksil og gennem en årrække højlydte kritikere af Musharraf.

De to partier har tilstrækkelig med pladser i nationalforsamlingen til at danne en koalitionsregering, men de har ikke de to tredjedele af pladserne, der er nødvendige for at ændre forfatningen eller indlede en rigsretssag mod Musharraf. Så Musharraf bliver som præsident, men betydelig svækket i forhold til marts 2007.

På jagt efter legitimitet

Ved indgangen til 2007 kunne Musharraf se tilbage på otte år som præsident, hvor det efter et ublodigt kup i 1999 var lykkedes ham at fastholde magten gennem en blanding af topstyret lovgivning, behændig manøvrering af de politiske partier og manipulerede valg og folkeafstemninger.

Musharraf's regime var ikke et demokrati, men de politiske partier spillede en rolle, pressen havde en vis frihed, og domstolene kunne dømme, så længe de ikke kom på direkte politisk kollisionskurs med præsidenten. Der var en forfatning, som foreskrev valg af såvel præsi-

dent som nationalforsamling. Ifølge forfatningen skulle der holdes valg til nationalforsamlingen og vælges præsident i 2007.

Præsident Musharraf måtte gå til valg, hvis han ikke ville fjerne enhver form for forfatningsmæssig fernis på sit styre. Men han var samtidig fast besluttet på at beholde magten. Det betød, at han skulle genvælges som præsident, og at hans loyale støtteparti, Pakistan Muslim League (Q) skulle have et flertal i den nye nationalforsamling.

Der var imidlertid forfatningsmæssige problemer for Musharraf, idet han ikke kunne fortsætte med både at være hærchef og præsident. Han måtte altså forvente, at den politiske opposition ville forsøge at blokere for hans genvalg ved at indbringe sagen for højesteret.

Og højesterets formand, Iftikhar Chaudry, var set med Musharraf's øjne ikke til at stole på. Musharraf besluttede sig derfor for at fyre Chaudry; men til hans store forbauselse nægtede Chaudry at gå frivilligt. Chaudry fik støtte fra advokater over hele landet, og uroen bredte sig til mange byer.

De to oppositionspartier, PPP og PML (N) kastede sig ind i kampen, og kritikken af Musharraf var massiv. Også fra USA lød der kritik. Den amerikanske regering lagde pres på Musharraf for at give plads til de politiske partier og dermed styrke legitimiteten. Et bredere politisk fundament ville give den pakistanske rege-

ring bedre muligheder i kampen mod terror, var det amerikanske synspunkt.

Magtdeling og genvalg

Gennem foråret 2007 førte den pakistanske regering forhandlinger med Benazir Bhutto i hendes eksil i Dubai. Målet for præsidenten var at få Bhuttos og dermed PPP's støtte til hans genvalg. Til gengæld skulle Bhutto have mulighed for at vende tilbage til Pakistan og deltage i valget til nationalforsamlingen og dermed også have mulighed for at blive premierminister. Benazir Bhuttos klare holdning mod islamisterne i Pakistan var medvirkende til, at USA støttede bestræbelserne på at få en aftale mellem Bhutto og Musharraf.

Resultatet blev en amnestilov, der gav Benazir Bhutto mulighed for at forlade sit eksil og rejse tilbage til Pakistan i oktober måned – tids nok til at lade sig registrere som kandidat til det kommende valg. Nawas Sharif, der var i eksil i Saudi-Arabien, var ikke omfattet af amnestiloven; men efter pres fra den saudiske regering lod Musharraf ham vende tilbage. Hans registrering som kandidat til valget blev dog afvist af valgkommissionen.

Præsident Musharraf lod sig nu genvælge af nationalforsamlingen, hvor hans eget parti, PML (Q) kunne mønstre et flertal. Men hans valgbarhed blev indbragt for højesteret af en række oppositionspolitikere.

Med udsigt til at hans valg til præsident blev underkendt, erklærede præsident Musharraf undtagelsestilstand og fyrede de højesteretsdommere, han ikke havde tillid til. Officielt blev undtagelsestilstanden begrundet med den uro og vold, der fulgte i kølvandet på terroranslaget mod Benazir Bhutto, da hun vendte hjem fra eksil i oktober måned.

Benazir Bhutto dræbt

Begivenhederne tog en brat drejning, da Benazir Bhutto den 27. december blev dræbt ved et bombeattentat. Oppositionen havde mistet sin frontfigur og Pakistan Peoples Party havde med et slag mistet sin leder. Valget til nationalforsamlingen blev udskudt en måned på grund af mordet.

I løbet af få dage besluttede PPP, at Benazir Bhuttos 19-årige søn skulle være den nye leder, men at han i lyset af sin unge alder, og mens han stadig er under uddannelse, vil blive bistået af sin far, Asif Ali Zadari, Benazir Bhuttos enkemand.

Lederskiftet i PPP illustrerer karakteren af politiske partier i Pakistan. Der er tale om en organisation baseret på en families magt og indflydelse. I PPP's tilfælde Bhutto-familien, der har grundlagt partiet tilbage i 1960'erne, og som har ledet partiet gennem hele dets historie.

Bhutto-familien er storgodsejer i Sindh-provinsen i det sydlige Pakistan og har betydelig politisk indfly-

delse i den store landbefolkning. Familiens indflydelse udbygges og fastholdes gennem alliancer med andre familier. Ægteskabet mellem Benazir Bhutto og Zadari var samtidig en sådan alliance mellem to indflydelsesrige familier.

På den baggrund kunne PPP hurtigt få en afklaring på, hvem der skulle tage over efter Benazir Bhutto. Det var ikke et spørgsmål om valg i partiorganisationen. Det var et spørgsmål om arvefølgen i familien.

Tilsvarende gælder for Pakistan Muslim League (N), der har sin base i Pakistans største provins, Punjab. Her har indflydelsesrige familier med basis i forretningsverdenen og ikke mindst militæret og bureaukratiet et fast greb om partiet.

Oppositionen vinder

Ved valget den 18. februar vandt oppositionen en solid sejr. PPP blev det største parti, formentlig godt hjulpet på vej af en udbredt sympati-stemning efter mordet på Benazir Bhutto. Pakistan Muslim League (N) fulgte efter og blev det næststørste parti i nationalforsamlingen. De to partier kan tilsammen få et flertal i nationalforsamlingen og har erklæret, at de vil danne en koalitionsregering.

Musharrafs parti, Pakistan Muslim League (Q) blev valgets store taber. 23 tidligere ministre mistede deres plads i nationalforsamlingen.

Resultatet af valget, der anses for

at have været rimeligt frit og fair, viser først og fremmest en betydelig utilfredshed med Musharraf og hans regering. Godt hjulpet af pres fra USA har de politiske partier benyttet utilfredsheden med Musharraf til at flytte noget af den politiske magt fra Musharraf og militæret over til partierne i nationalforsamlingen. Regeringsmagten kommer fremover til at ligge hos de to partier, PPP og OML (N).

Det betyder, at der er mere civil og mindre militært styre i Pakistan. Og det er legitimeret i et demokratisk valg. Men det er ikke det samme som at sige, at demokratiet har afløst militærdiktaturet.

For det første er Musharraf fortsat præsident. Han er ganske vist ikke længere hærchef, men forbindelsen mellem præsidenten og militæret er stærk og formaliseret i det nationale sikkerhedsråd.

Samtidig har Musharraf som præsident betydelige beføjelser i form af muligheden for at fyre regeringen og sende nationalforsamlingen hjem. Beføjelser, der tidligere har kostet både Benazir Bhutto og Nawaz Sharif posterne som premierminister.

Endelig er Musharraf godt beskyttet mod eventuelle forsøg på forfatningsændringer eller rigsretssager mod ham, der kunne underminere hans position, idet sådanne lovforslag skal igennem senatet, hvor Musharrafs parti PLM (Q) har flertal.

Der er med andre ord gode grun-

de til, at Musharraf pure har afvist at gå af som følge af det dårlige valgresultat.

Gamle fjender

På den anden side står de to partier, PPP og PLM (N) med magten til at danne regering. De har et folkeligt mandat bag sig. Men selv om de har flertallet, er det ikke det samme, som at de vil kunne danne en stærk demokratisk regering som modvægt til militærets indflydelse på Pakistansk politik.

De to partier har altid været hinandens værste fjender og kæmpet om magten i Pakistan. PML som oftest med gode relationer til militæret og PPP i skarp opposition. Modsætningerne afspejles også i deres politiske bagland; PPP i Sindhs landdistrikter og PML (N) i Punjab militære, bureaukratiske eliter.

De to partier er heller ikke enige om ret meget. Overordnet er de modstandere af Musharraf, men når det kommer til spørgsmålet om, hvor målbevidst de skal gå efter at få ham til at gå som præsident, hører enigheden op. Sharif vil gøre alt, mens Zadari synes at være indstillet på en samarbejdslinje.

Holdingerne til den islamistiske trussel er også forskellig. PPP har meldt en klar og uforsonlig holdning ud, mens PML (N) har en lang tradition for nære, gode forbindelser til såvel islamister som den efter-

retningstjeneste, der har været medvirkende til islamisternes fremgang.

Bag de forskellige politiske holdninger ligger den grundlæggende konkurrence om, hvem der kan erobre den politiske magt og dermed de fordele, det kan give for partiet og dets bagland; er det Sindhs eller Punjab elite, der skal bestemme.

For indeværende kan PPP, Pakistan Muslim League, og to andre regionale partier fra henholdsvis Sindh og North Western Province glæde sig over, at de har haft et godt valg på bekostning af 'kongens parti', PML (Q). Ikke mindst PPP kan glæde sig over sejren, idet partiet efter ca. 10 år ude i den politiske kulde nu kan se frem til at komme til magten i Islamabad og flere af provinserne.

Men det er en skrøbelig fremtid. Ingen af de to partier har det nødvendige antal stemmer til at danne regering, så koalitionen mellem PPP og PML (N) er et fornuftsægteskab. Muligheden for at danne nye konstellationer vil konstant være en trussel mod sammenholdet.

Risikoen for en splittelse og fornyet indgriben fra Musharraf eller hans venner i militæret hænger tungt over den nye folkevalgte regering af civile politikere.

Ole Christensen er chefkonsulent, Dansk Industri